

MIROSLAV KRLEŽA VERSEI

Irodalmi hangversenydobogónkon immár száz éve fülrepszőően harsognak mindenféle toborzók és indulók és politikai alkalmi dalok legvulgárisabb rezesbandái, s valahányszor fölsírt valahol a megalázott emberi öntudat egy-egy őszinte elégiája, nyomban lecsapott rá a méltatlankodás, annak a mi antidarwinista líránknak lírai csicsérgése, csilingelése és angyalhangjai nevében, amely nem ismeri el a politikai irodalmat, mert elvben kizárólag politikai, s nem ismeri el, hogy az irodalomnak evilági problémákkal kell foglalkoznia, mert nem hiszi, hogy az ember majomból lett hóhérrá, hanem egy rendkívüli angyali lélek tiszta megtestesülése. (1945)

VERS

Vers érik,
s a versnek magja méreg.
Fekete, néma rémek
Vetik s vetélik.

Vers perzsel.
Lüktetve sajog a seb.
Versből ördög nevet
s láncol a verssel.

Vers a vég.
Mérges a lángja vérig.
Vers érik,
és érve ég.

LÁNGOS VIHAR

Egy napon véres hajnal virrad fel,
 egy napon a vihar vörösen csap fel,
 oh, egy napon,
 gúlába hordott holtakon.
 Száz üszkös seb majd lángolva újra fáj.
 És egy rettentő rendülésben
 jelképek tűnnek: tömjén és homály,
 komédia és templom, kávéház, ispotály,
 tébolyda, bordély, palota, rom,
 egy napon, oh, egy napon!
 S harangok harangoznak,
 fegyházakon a rácsok dühben meghajolnak.
 Lángos vihar zúg szent éneket a káoszhoz s a tornak.
 Utca!
 Véres nagy áradat
 köveid görgesse, gyűjtsa!
 Átka van az arany-peánnak,
 és míg a nők illatos leplet lehánynak,
 meztelen istent keresztre kalapálnak.
 Oh, Utca,
 borulj rám,
 mint vörös, égő hullám!
 Így üvölt majd a vihar egy napon,
 gúlába hordott holtakon,
 s fekete zászlók lángoló nyelvekké válnak.
 A halott házak ablaka szem lesz majd, örülten leső,
 s a városra sugárban ömlik
 tűzcseppek, égi eső.
 Robbantó ritmus tépi az út követét:
 ég! ég!
 Ég a föld és az ég!
 És örült körmenetben egymást tépik, harapják
 rabok, rimák, királyok, lovak, kartácsok, marhák,
 tűz és vér ciklonában kigyúl a Szent Szabadság,
 míg a Hazugság-isten kozmikus tánca jár,
 hangosan hahotázik
 Ófelsége
 a Győztes Halál.

HARC A DOLGOKKAL

A mi lelkünk hajó, mely anyánk méhéből, véres révből indul,
 a végső, csendes Halál-öbölbe.
 És útközben meg-megrohannak a dolgok,
 mint szilaj, vérszomjas brigantik,
 fekete zászlós érthetetlen kalózok.

Igen! Ez a dolgok roham a nyílt tengeren,
s első tudatunk gályája lékelve süllyed,
s a rablók gályarabnak láncolnak minket a kalózhajókhöz,
melyek zsúfolva hazugsággal, borokkal,
csupa szfinxek, gnómok, titkok, képletek.
Mindez kalózi véres zsákmány, és úszik, ki tudja merre,
de első tudatunk úticéljától egészen más irányba.
Mi mind rabok vagyunk kalózhajón,
fekete zászlók alatt úszunk
s evezünk láncon, kínokban, alul,
nekünk idegen áramokban.
És történik úgy időről időre,
hogy fellázad lent a rab az evezőnél,
és ordít eszelősen, bilincset tör és ordít:
elég, elég, elég!

REZIGNÁCIO

Oh, most, éjfélkor, a sötétség halotti görcseiben
tudom,
hogy egész nap csak zenére szomjúhoztam.
Oh, zenére szomjúhoztam!
De zene nem volt és zene nincsen.
A fehér dolgok kimúlnak, mint ősszel az égi szikrák
és a tárt lelken asszonyok vonulnak át,
mint kísértetek kristálytermeken,
s marad a magány és a sötétség.
Az emberek meg,
kikkel boroztunk s fehér kenyeret ettünk,
akikkel virrasztottunk s elszenderedtünk,
nincsenek többé.
Sárga agyagba fúltak valahol.
És íme: mi élünk,
verset írunk és számlát s halálos ítéletet,
s mindezt könyvekbe zárjuk,
s a könyvek terítik fehér lapjaik,
s lelkünkre hullnak mint fáradt madarak.

JÚLIUSI DAL

A roppant égi kályha kék csempéit nyalja a napláng,
s a földkenyér héja nemző hótól ropog.
És rángatóznak rajta tragikus piciny állatok,
őket az isten, a Nagy Gyerek, fekete sárba gyúrta.
Ég a nagy csillag,

a kigyúlt ablak
 táblái megolvadnak,
 s csorog az égi méz és versbe párolog:
 Oh, dicső, kék júliusi dicsőség,
 oh, szörnyű pók, lobogó-íves,
 te nap!
 Hálódban bogarat tüzesítesz,
 s pirul a pici féreg,
 s kemence-hőben énekel
 ő urának, a péknek.

H Ó

A hó fehér transzparensén most minden maszk és tárgy és jelenés
 piszkosnak látszik.

S a szép folyékony nők viaszos szürkék és vörös ajkuk sebes és rothadt,
 s a foguk sárga, mint ó dominó-nulla.

A hangok tompák s repedten konganak
 és a nyomorunk nagyobb és világosabb,
 ha nincs a színek hétszeres hazugsága, és minden jeges és szürke.

A hó fehér bölcs csöndjét taposom
 s viaskodom egy meddő fájdalommal.

Gondolom, nem tart már sokáig.

Hamarabb, mint a lábnyomom a hóban,
 eltűnik minden emlékezetem.

És senki sem tudja majd, hogy én is itt voltam és elhaladtam.

LEBUJ A KIKÖTŐBEN

Tetovált kezek: vasmacska, szív, rák,
 pikkelyes nimfák, sokfejű hidrák,
 meztelen nők, párducok, vidrák.

Fokhagymaszag, sülf hal forró lét nyel.
 A kikötő tele füstös, borús sötéttel,
 mint lomha teknős, asztalon gubbasztó kézfej.

Acetilénláng, sör, nyítt zongora:
 púpos zenész, vén húron dorombol a
 beteg keringő. Árnyképek sora:

Guadalquivir, Kongó, vihar, vitorla.
Itt meg: fonnyadt mell bomló mollja,
lavórok, gyertyák, fölcúszott szoknya.

Zokogó hangok, emberek, nyersek,
ostoba, görcsös, kurta szerelmek;
halál és hajótörés szegélyén,
a matróz-szív mint parafa úszik önnön fekete vérén.

BARHÖLGY ÉJJELI ÖNGYILKOSSÁGA

Elég volt, vörös lámpák, villódzó tükör-játék,
fekete szmoking-csorda, bűnbarlang, repedt márvány!
Az ezerháromszázharmincharmadik vendég részeg pofáján
kivirágzik a szesz. Pohár üvegén átég
zöld kígyós villámcsikja a láznak,
a frakkok integetnek, táncolnak, kacarásznak,
zsíros tapéták alatt a falon poloskák másznak.

Az ember szavakat mond: szavakat s hosszú mondatokat
s mintha az éjnek beszélne, a mély, fekete éjnek.
Hullnak a szavak és minden ködbe megy szét,
a szüzesség,
meg a gyermeki szőke, illatos hajfonat,
meg a szív, meg a hús, minden széteső képlet,
s a gyűrött rongy, a szív, fölissza az egészszet.

Ebben a mérges ködben, szaxofonon és dobon át,
hintáznak rothadó vállon a rothadt babakoponyák,
keserű borgőzös révületben
egy messzi, szűzi holdsugár rezzen.

Sose volt még holdfény ilyen szép!
A kőlépcsőkön zöld ezüst csillan,
zöld szőnyegen zöld titok illan,
sose volt éj zöldebb és rezgőbb.
A fák csengő üvegből; az ágak harangoznak,
harmat siklik. Leánderek és szikrák.
Rózsairat sodorja a nyár titkát,
a májusi ég vitorlákat lobogtat,
a felhők: szétvert, megfutó had.

A holdfényben félignyílt ajtó,
valaki most kilépett.
Libbenő ruha, könnyen sóhajtó;
homokcsikorgás meztelen talpon,
senki. Csak holdfény, messzeségek,
zöld fényben furcsa vízió a balkon.

És míg mocskos lény fröccsen a sárban, a zenében,
fejfájás, rum, kreozotál, szerelem, szégyen,
bűz és füst, légypiszkos lámpák fertőjében,
a bárból egy éjjeli dáma
belesétál a holdas éjszakába.

Dobok és néger sípok, trombiták, buta vigyor,
iszonyat, görcsök, mérég, leánysikoly,
zúzott üveg, izzadt ingmellek, zaj és szétlocsolt bor,
egy ártatlan lélek megszökött a pokolból.

KUROKI MARSALL MEGMUTATJA A KÜLFOLDI ATTASEKNAK
A LIAOJANGI CSATATERET EZERKILENC SZAZOT SZEPTEM-
BÉR MÁSODIKA ÉS HARMADIKA KÖZÖTTI ÉJJEL,
TELIHOLDNÁL

Búzatáblát holdvilág borzol,
vér buggyan meredt szemgolyókból.

Ringó búza, marcangolt húshegyek,
koncra éhesen vicsorgó ebek.

Embercsontok hangosan ropognak,
emberszívek hangosan dobognak.

A kutyák embercsontot falnak,
s a Sárga Marsall a diplomata-karnak

mutogatja Liaojang híg sarát,
holdfényben iszonyú diadalát.

Messze tűz. Ágyúszó. Fosztogatók.
A marsall mint sárga kandúr vigyorog.

A sarkantyúján vidám muzsika,
szolgák sűrögnek: ikra, osztriga,

pezsgő meg whisky meg malvázia.
Poharak csengnek: éljen Ázsia.

KUTYA

Kutyaszemből sugároz valami néma bánat,
a kutya zárt kör, gyűrű a hátgerincen,
a kutyalélek sötétlő mélyein, benn,
egy érthetetlen mágnes vibrál, egy varázslat:

az emberi tekintet. Egy felsőbbrendű világnak
titka kutyahúst bódít. Könnyű kéz érint néha
nedves kutyaorrot: ritka perc ajándéka,
mikor a szent ujjak forró testére szállnak.

Emberi nyom eszményi cél a kutyának.
Oh, be szomorú az örök kutya-maradás,
fájó ugatás, keserves láncot-harapás.

Beteg bénulat, káprázó vágyak:
eleven mozgás emberi, boldog célja,
tagolt hangok, víg, szabad séta.

EGY MADÁR HALÁLA

Lágy hús az élet,
szárny verése.
Idegek tánca,
szív rettenése.

A hús megingó pelyhe,
zuhanó ívű pálya.
Csőrön sikoly,
világvég borzadálya.

Madár a földön,
mint tépett csipke.
Meglóbált ág
árnyék-földszintje.

Egy illat, szellő-kézzel
magasbakapva,
a holt madárról
az őszi napba.

VERSEK A JÚNIUSI RÉTEN

ESTI SZÉL

Most vonó minden fűszál, s a szél, részeg zenész,
lakodalmas nótára zendít.
Most minden virág mécses, s mire a nap tüze elenyész,
minden szírom-kehely
esti színektől bódult és nehéz.
Most vonó minden fűszál, s a szél részeg zenész.

Sasszárnyú hajó orrában állok,
s nézem: a hullámok fehér madarai lebuknak,
s hallom: a mélyben kristályok búgnak.

Az ég ma este keserű sóban ázott,
kátrányos, jódos, sós szagokat szaglászok,
s a nap nyílt tengerén vidám dalt dudorászok.
A gesztenyefák mint a tenger suhognak,
oh, mint a tenger suhognak a gesztenyefák.

Oh, szép, be szép úszni a mezőn,
mint hajó a nyílt tengeren, esti szélben.

Ezt az utat, melyen ma este úszom, mint hajó
a nyílt tengeren,
ezt az utat én eddig túrtam, mint a barázdát.
És szurok buggyant
átokba csorbult ekevasam nyomában.
S halál volt minden, meg hajótörés.

Ma este úszom
az esti szélben s a tenger csupa dal,
hajóm várja a kék álmok kikötője,
hol tüze ég a győzelmi tornak,
trombiták zúgnak, harangok kongnak,
korsó borok bugyborékolnak.

Most vonó minden fűszál,
s a szél, részeg zenész,
lakodalmas nótára zendít.

REGGEL ESŐ ELŐTT

A föld héja meleg, mint a friss kenyér.
Szürke ködben hűl a nap-kemence,
füre, fára, virágra szítál a bánat.
Féllárbocra eresztik bóbitájuk a ménták.

Mérhetetlen a búja fűnek, fának, virágnak,
az isten szeméből égi könnyek szitálnak,
s fürdik a langyos júniusi rét.
A föld reggeli nyugodt álmát alussza,
a lélegzése halk illat-sóhaj,
de a virág-gyárakban nyüzsgő munka, sok zaj,
a virág munkanapja huszonnégy óra.

Nedveket szűrnek csöveken s csatornákon,
mézet és cukrot, faggyút és anilint,
bugyborékoló keserű tejet,
szerelmes pillék selyem hálószobáit
folyékony sugarakkal festik.

Hallgatom a virág-üzemek sistergő zakatolását,
s fáradtan húzódom
a sötét égbolt sátora alá.
Az ember még sötétben senyved éji bástyák tövében,
de a pállott falon már réseket kutat a lélek ideges ujjá,
s eljön az idő, mikor az ember hatalmasan
széttolja az eget és földet, mint két fekete sziklát,
hogyan kigyúljon az új kilátás.

Oh, új kilátás, ha minden ember virág lesz.
és reggel, eső előtt, féllárbocra ereszti lobogóit.
Oh, liliom lesz az ember és madár lesz,
énekel s dolgozik huszonnégy órát naponta,
telistele bibliai bölcsességgel.

A FŰ HALÁLA ALKONYATKOR

Ma este meghal a fű.
A júniusi kékség bölcsen hallgat,
pedig a fű halála nagy esti sorstragédia.

Oh, drága fű!
Hányszor hoztam el hozzád a fájdalmaim, te drága fű,
sötét eröm, torz átkaim, a gondolatok bűnét,
mind hozzád hoztam, te fű, sebes tenyéren,
és a te néma bölcsességed lecsillapított mindig,
és orvosság volt nekem a te halk logikád.
Eljártam hozzád egész júniusban,

mint sebesült, ki ágyra vágjik,
mert a tenyere sajoj és vér folyik
megtördelt lábain.

Mégis, hála helyett, az orvosságért, a csend-borogatásért,
öled samaritánus melegéért,
százezer néma gyermeked,
kik némán ágaskodtak a minden tüzek szülője felé,
százezer gyermeked eltiportam,
én sebesült, vad, örült óriás!

Eltörtem a könyökét fiaidnak, a térdét s minden csontjait,
és vére folyt a fiaidnak,
s abban fürödtem büntől és bútól, én eszelős Heródes.
S te néma voltál, csendes és jó,
öledbe vetted a gonosztevőt,
mert kezdettől fogva csendes a te bölcsességed,
a jó és a rossz kútfői fölött.
Oh, drága fű, bölcsességednek béke és dicsőség.

A kelyheid még nem ürültek fenékig,
hangszereidről még nem hulltak szét a legutolsó hangok,
érett hímporod sárga lisztje még milliárdokat táplál,
és a színeid lágy vánkosán még napsugár pihen
hajnaltól estelig,
de közeleg már kegyetlenül, fű,
a te esti kora haláloed!

Te voltál az ezüst spirál-kagylók hegycsúcsa,
ahonnan csiga-filozófus szürcsölte déli sugáradagját,
és csillag-hurkú szalmaszál voltál
szivárvány-nyálkán elsikló pók-meteoroknak.
És árnyas őserdő voltál
a moszatoknak, mik zöld homályban
föld alatt fonják fehér szövetük,
s most közeleg a fekete halál!
Hova mászik a csiga-filozófus,
moszatot ki véd meg fekete fegyverektől,
és hol sírnak a sebesültek eztán,
akik most júniusi réten sírnak?

Suhog a kasza már és csattog a fenőkő,
mit az ember ferde szaruban hordoz,
s visszhangzik fekete mennydörgésként
fű feje fölött a tragikus elv.

Ma este,
mikor a füzek feketék, mint tusvonás mélylila selymen,
illat-fináléd felzokog, te drága fű.
Békesség néked, kedves, békesség néked!

REGGELI DIADAL AZ ÉJEN

A lomb kiált a reggeli szélnek,
mely csillagokat olt,
és az utakat a hajnal kék nedveivel locsolja.
Jegenyék lóbálnak fekete lobogókat,
s a bokrok, tapsi nyulak.
földhöz lapulnak, ijedten várva
minden árny biztos kezű vadászát,
a napot.

A nap még nem jön.

Csak tűz-ebei csaholnak a keleti égen,
és a szél kürtbe fúj.
Lángos trombitások mennek a nap előtt,
és felhők és szelek, a napnak énekelve,
és a jegenyék lóbálják lobogóikat,
a gyárok is köszöntik az első fényt,
kifeszítik fehér füst-vitorláik,
úsznak a völgyben s hajók módjára dudálnak.

Oh, légy üdvöz, te nap,
fátyolos égbolt világosítója!
Állok a dombon s reggeli diadal dalát dalolom!
Égek magamban, mint a napláng,
magamnak vagyok világos égbolt,
s reggeli szélben fényt szimatolok!

A szélben, reggel, szimatolom a fényt!

DAL A VIRÁGOS DOMBON

Sokáig vándoroltam, hogy itt a virágos dombon letérdepeljek,
és hagyjam, hogy a virágok beszöjék árnyal agyam rostjait,
és hallgassam, hogy harangoz a szél
virágszirmok piciny harangjain.

Sokáig vándoroltam, hogy végül itt a dombon letérdepeljek,
s kezemmel mélyen magamba nyúljak,
bordák mögé a testem mélyibe,
s magamból mindent kiemeljek, s megmutassam a napvilágnak,
hogy milyen szegény, szürke, nyomorult!

De hát mi is él bennem?
Emberek, kiket nem szeretek, s akikről úgy gondolkodom,
hogy meghalniok se kell,
(ha nem lennének, nélkülük is meg tudnék élni)!

Emberek, akik rólam fekete képet festenek,
és gyűlölnék örülten engem,
és én örölkük fekete képet festek,
és gyűlölöm örülten őket!

És végül én magam!
Becsvágyaim?
Nincsenek!
Romantikus szenvedéseim?
Nincsenek! Szenvedés sincs! Ez nem szenvedés!
Hát nevetséges bűneim?
Csak ez, és semmi több!

Térdepelek a dombon és hagyom, hogy a virágok
beszójék árnyal agyam rostjait,
és töpregek ezen a pokoli ürességen!

Oh, virágok, porcelán szépség!
A virág belsejében gigászi térség nyílik,
s kong a csend, mint a katedrálisokban.
Selyem, könnyű miseruhában
viasz-ostyával teli szirmok
áldozásra várnak a harangozó szélben.

A virág vak, a virág süketnéma,
örök sötétben áll s láng-napot tapogat,
felhők, állatok, tárgyak vad özönében.

Oh, bár lehetnék vak és süket virág!
És ne lennék báb, betegen botló,
tipró, köpködő, magában vajú.

A dombon térdepelek, nézem a szántóföldek fekete hullámzását:
erdők hatalmas, tömör tömegét,
amint kövér, zöld, lusta sertések gyanánt elhevernek,
s vibrál a napfény hét színes körben,
és minden mozog, illatoz, ömlik,
erdők és bogár-brácsák és patak-xilofonok,
s mint szörmés divathölgyek, a sárga búbú barkák.

VER SACRUM

A dolog úgy áll, hogy most már nem vitás,
hogy itt a nap.
Itt a nap, hogy elindítson mindent
a földön és a föld alatt.

Kelyhekbe bort és parfümöt tölt színültig.
Szürke szín nincs. Nincs, ami szürkít.
A dolgok most vörösen izzanak:

izzó virágok, izzó salak.
Már nem vitás,
hogy itt a nap.

Valami nedvektől részeg a kék ég.
valami daltól zeng a mélység.
Színek lobognak, tarka kendők,
és tejszagú minden és tej csöpög le,
és duzzadnak teli tejjel az emlékek.

Olaj buggyan, fények kenetje,
az idegekre, a rossz idegekre.
Jön a nap; szín érik, szél szól,
nincs még, úgy tetszik, semmi se veszve.

*A verseket válogatta
és fordította Ács Károly*